

Ýeňijiler

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ýeňijiler ÝEÑIJILER

"Literaturnaýa Rossiýanyň" soňky sanlarynyň birinde ýerleşdirilen "Biz ölümden güýçlüräk" atly makalany okap otyrdym. Makalany smolenskili awtor Wladimir Paşutin ýazypdyr. Ol şeýle sözler bilen başlanýar:

"Bu hekaýa Watan ugrundaky söweşlerde Smolensk topragynda wepat bolan frontçy şahyrlara bagyşlanýar".

Ine, şol wepat bolanlaryň spisogynyň arasynda birden tanyş at gözüme ildi.

"Türkmen şahyry Şaly Kekilow Monastyrşinsk raýonynyň Dosugowo obasyndaky meýdan keselhanasynda duşmanyň salan ýarasyndan öldi".

Gürrüňi edilýän uly makalada biziň gahryman ildeşimiz hem-de kârdeşimiz barada söýgüden doly setirler kân. Onuň front durmuşy hakda maglumatlar hem kân.

Emma ol setirleri okan adama pikir edere-de zat bar. Şaly Kekilow özüniň ylhamy bilen ajaýyp goşgular ýazyp Durmuşy wasp edipdi. Ol Şahyrdy. Ol Gözelligi taryp etmek üçin doglan adamdy. Şahyr hiç haçan gülläni wasp edip bilmez – güli wasp eder şeri wasp edip bilmez – haýry wasp eder.

"Dýadýa Wanýa" bilen "Kareliýa jeňňelinde" diýen eserleri ýazyp oturan frontçy şahyry göz önüne getirjek bolalyň. Gapdalynda top oky ýarylyp, onuň gyýçak bölekleri çar tarapa pytraýar. Şol gyýçak bölekleriň biriniň öz depäňden düşmejekdigini hiç kim kepillendirip bilenok. Dik depäňse gara haçly samolýotlar uwlaşyp, saňa bakan bomba taşlaýarlar. Şolaryň hem biriniň öz depäňde ýarylmajakdygyna kepilnama ýok. Şahyr bolsa goşgy ýazýar. Sebäbi, ol ölüm hakynda däl-de, ömür hakynda pikir edýär. Şeýle pursatda ol hoşlaşyk aýdymynu

ýazanok, geljege ynamdan doly, duşmana bolsa gahar-gazapdan doly poemasyňy ýazýar.

Bu ruhugüýçlülikdir.

1941-nji ýylyň tomsunyň aladaňdanynda öz leşgerlerine biziň giň Watanymyzyň bir çetinden süsňäp girmek barada buýruk berende Gitler ine hut şu söz barada – ruhugüýçlülik diýen söz barada pikir etmedik bolarly. Ýewropanyň ençeme ýurtlaryny ýeňňillik bilen dyza çökmek Gitlere başardypdy. Şoňa huşy göçen faşizm indi dünýäde ilkinji sosialistik ýurduň giňişliklerine göz dikýärdi, diş çarhlaýardy.

Gitler biziň Watanymyzyň üstüne şagal namartlygy bilen hem-de kümsükligi bilen çozdy. Onuň gana suwsan leşgeriniň dabanyňyň astynda ýer lertzana gelýärdi.

Sosialistik Watanyň ykbalynda iň agyr günler, aldym-berdimli günler, aýgytly günler başlanypdy.

Biz kartadan öwrenipdik Watany,
Deňizlere, derýalara beletdik;
Kartadaky gyzyň giňişliklere
Çagakagam mähir bilen esetdik.
Biz Kiýewe bakýas, Minksä bakýas,
Bakýas-da başymyz egýäris aşak.
Kiýew elden gitdi
Minskiý gitdi...
Nemes gelýär eňen ýaly başaşak.
Kiýew bilen Minskide duşmanlar
Dikipdirler gara baýdak, gara haç...
– Nämе üçin beýle bolýar, mugallym?
Mugallymdan ses ýok.
Dymýas bialaç.

Şeýle ýagdaýda howsala düşmäge esas bardy. Topuň gümmürdisinden örän uzakdaky obada okap ýören on üç-on dört ýaşly oglanlar üçin howsala düşmek diýen zat nämäni aňladýar? Fronta gidip, duşmany yza serpikdirmäge kömek etmegi aňladýar. Indi birneme geň bolup görünse-de, 5-nji klasda okaýan oglanlar bolup hemmämiziň harby komissariata arza ýazandygymyz

şu günki ýaly ýadymda. Biz atly goşuna iberilmegimizi haýys edýärdik. Ine, bir gün raýonyň harby komissary mekdebimize geldi. Biz begendik. Ol giň göwrümlü, täsin adam bolsa lapymyzy keç etdi.

– Oglanlar, siz entek fronta giderden ýaş. Watany hiç hili näkese bermeris. Arkaýyn boluň. Gowy okasaňyz, Watana şondan uly peýdaly zat ýok.

Emma fronta dyzaýanlar diňe ýetginjekler hem däl...

Ýylanly raýonynyň "Moskwa" kolhozynyň başlygy Sapys Çerkezow hakynda bize täsin zatlar aýtdylar. Urşuň başlarynda ony kolhoza başlyk saýlapdyrlar. Bu wezipede sanlyja aý işländen soň ol bir gün hiç kime, hatda öz maşgalasyna-da duýdurman harby komissaryň kabinetine barýar.

– Näme hyzmat? – diýip, tanyş komissar ondan sorayar.

– Hyzmat şeýle – tä şu ýerden fronta ugradýançaň men indi şu kabibetden çykmakçy däl.

Nähilidir bir gudrat buleb ýaş başlyga özüni fronta ugratdyrmak başardýar. Ýola düşüleli bári gör, näçe günler geçýär. Ahyry eşelon Daşkende golaý stansiýalaryň birinde durýar. Ine-de birden-kä Sapys Çerkezowyň oturan wagonynyň içinde raýkomyň sekretary peýda bolýar. Raýon ýolbaşçysy bilen onuň garamagyndaky kolhoz ýolbaşçysynyň nazarlary çaknyşýar. Özüni eýýäm eli awtomatly hasaplap gelýän ýaş başlyk yzyna dolanmaly bolýar.

Howaýyrak kinosýužete meňzeýän bu wakany eşidedimde menem oňa birbada ynanmadym. Soň "Moskwa" kolhozyna baryp, Sapys aga bilen mazaly tanşanymyzdan soň bu ahwalat barada onuň özünden soramagy makul bildim. Bu wakanyň aňyrsynda gaýduwsyz, hyjuwly watançynyň obrazy ýatyr ahyry!

– Hawa, şeýle ýagdaý hem bolupdy – diýip, Daşhowuz sebitiniň abraýly kolhoz başlyklarynyň biri Sapys aga boýun aldy.

Kolhozda däne brigadasyna tabelçilik edýärkäm biziň obamyzdan fronta giden, orta ýaşlardan geçen bir bisowat adam oba dolanyp bardy. Onuň adyny men Çary aga diýip tutaýaýyn. Ol şeýle bir tapdan düşüpdür welin, beýle ýagdaýdaky adama "pylany soňky deminde özüni oba atypdyr" diýilýär. Ine, kolhoz başlygy Çary agany biziň brigadamyza berkitdi-de:

– Iň bolmanda çay gaýnadyp berer. Gyzgyn nahar iýip, birneme özüni tutsyn – diýdi.

Dogrudan-da, kem-kemden Çary aga özüni tutup başlady. Günleriň bir günü bälçik gelinleriň biri oňa:

– Çary aga, uruşdan gürrüň berseňiz-le, nireden gaýtdyňyz? – diýip, sowal berdi.

– Žillinskiý diýilýän ýerden gaýtdyk, keýgim.

– Žillinskiý? O niredede bolýar?

– Ondan aňyrda ýer-ýurt ýok.

Seredip otursak, Çary aga Çelýabinskide gurluşyk batalýonynda işlän eken. Saglyk ýagdaýynyň ugry bolmansoň, ony obasyna ugradypdyrlar.

Aradan ýarym ýyl geçensoň, Çary aga kemsiz daýandy. Ol indi ýigdelen ýalydy. Has dogrusy, täzeden dünýä inen ýalydy.

– Indi-hä gurluşykçy batalýona däl-de, gös-göni söweşýän goşuna iberäýseler, bir esgeriň ýerini tutardyk – diýip, ol bir gezek çyny bilen aýtdy. Emma ol söweşýän goşuna gitmeli bolmady – basym dört ýyla çeken pidadan doly uruş biziň Beýik Ýeňsimiz bilen tamamlandy.

Men makalany Şaly Kekilowdan başlap, Çary aga bilen-de gutardym. Meniň bu ýerde esasy nygtajak bolýan zadym million-million Şaly Kekilowlaryň gahrymançylygyny million-million Sapys Çerkezowlaryň ýa-da Çary agalaryň gaýtalap biljekdigi barasyndaky, sowet halkynyň köpçülikleýin gahrymançylyk görkezmäge ukyplylygy baradaky beýik hakykatdyr.

Faşizmiň külüni göge sowran gahryman sowet halkydyr. Sowet halkynyň million-million ogullary bolsa ÝEÑIJILER diýen mukaddes ada mynasyp boldular. Ýeňijiler diýen ýakymly hem-de buýsançly sözüň aýratyn ähmiýeti, aýratyn manysy bar.

Berdinazar HUDAÝNAZAROW,

Türkmenistanyň halk ýazyjysy. Edebi makalalar